

Erýngium plánum L.

Waarom zo aantrekkelijk?

Wat maakt deze kruisdistel zo aantrekkelijk, dat je er zo vaak zo veel bijen, vlinders en hommels op aantreft? De bloemen zijn door de vorm nu niet direct in het oog springend. Ook strelen ze niet ons reuk-orgaan. En wie de bloemen van dichtbij bekijkt moet tot de conclusie komen dat insecten door de aanwezigheid van al die stekeltjes nu niet bepaald op een gespreid bedje komen. Het zijn allemaal menselijke factoren, die bijen, vlinders en hommels niet beletten om de bloemen in groten getale te bezoeken. Er zal wel veel nectar zijn te halen, vandaar.

200

Over groot deel van de wereld verspreid

Soorten van het geslacht kruisdistel (*Erýngium plánum* L.), het grootste geslacht van de schermbloemfamilie (*Umbelliferae*), treffen we aan op een groot deel van de wereld. Het geslacht telt ongeveer 230 soorten. Ze hebben hun groeiplaatsen zowel in tropische gebieden als in streken met een gematigd klimaat. Amerika is het rijkst aan soorten, Europa heeft er circa 24 en Australië moet het doen met 12 soorten. In ons land zijn twee soorten inheems, de wilde kruisdistel (*Erýngium campéstre* L.) en de blauwe zeedistel (*Erýngium marítimum* L.), die op de lijst van beschermde planten staat.

Tuinplant

Erýngium plánum L. is een geschikte plant voor onze tuinen. Hij wordt ook gekweekt onder andere voor verwerking in droogboeketten. Evenals de andere soorten kruisdistel is hij in hoge mate bestand tegen droogte. Van oorsprong is de plant afkomstig uit de stroomdalen van Zuid-Rusland en Voor-Azië. De plant is overblijvend en vormt bij de aanvang van de groei een plat op de grond liggend rozet van vlakke eironde bladeren met lange stelen. Plánum betekent vlak, plat. Onze oosterburen noemen deze kruisdistel, die in het oosten van Duitsland inheems is, dan ook Flachblät-terige Mannstreu. Aan de voet zijn deze bladeren hartvormig, de rand is getand. Jonge planten ontwikkelen een rechtopgaande stengel, als ze ouder zijn kunnen er zich meer vormen. Naar boven toe veranderen de bladeren van vorm. Ze worden handvormig en zijn ongesteeld.

Bloemen in hoofdjes

Van juli tot september staat de plánum in bloei. De

bloeiwijze heeft de bouw van een gevorkt bijscherm, waarvan de bloemen in hoofdjes staan. Aan het eind van de plantenstengel vormt zich een hoofdje, dat in feite het einde is van de stengel. Onder het hoofdje ontwikkelt zich een aantal zijtakken met aan het eind een bloemhoofdje. Deze ontwikkeling kan zich een aantal malen herhalen. Op het eerste gezicht lijkt het of we hier te maken hebben met een lid van de composietenfamilie (*Compósitae*). Maar als we een bloempje van nabij bekijken, zien we dat de kroonbladen en helmknoppen niet met elkaar vergroeid zijn, zoals bij composieten wel het geval is.

Onder elk hoofdje staan lancetvormige stekelige omwindselblaadjes. Bovenaan de plant zijn stengels en blaadjes amethystblauw gekleurd. Bij oudere tuinplanten verdwijnt deze kleur. De bloemen zijn vijftalig, vijf kelkbladen, vijf kroonbladen en vijf meeldraden, die tussen de kroonbladen en voor de kelkbladen staan. De kroonbladen zijn naar binnen omgebogen. Aan het begin zijn ze wit, dat naar het uiteinde overgaat in lichtviolet. Ook de meeldraden en de stampers zijn in variabele tinten violet gekleurd. De bloemen zijn proterandrisch, eerst komt het stuifmeel en daarna is de stempel rijp. Bij de ontwikkeling van een bloem zou je het omgekeerde verwachten, want bij het ontluiken van een bloem komen eerst de stampers naar buiten en daarna de meeldraden. Maar de stempels zijn niet eerder in staat om stuifmeel te ontvangen dan nadat het stuifmeel van de bloem in vrijgegeven. Hierdoor is er meer kans op kruisbestuiving. De nectar komt naar buiten op een kussenvormige discus, die rond de stampers zijn gelegen. De vrijgekomen nectar wordt vastgehouden in een korte beharing.

Stuifmeel

De stuifmeelkorrels hebben de voor de familie karakteristieke langgerekte vorm. In het midden liggen drie kiemopeningen. De korrelwand is tussen de kiemopeningen dikker.

Splitvrucht

Het vruchtbeginsel is tweehokkig. Als het zaad rijp is valt de gevormde vrucht, een splitvrucht, uiteen op de scheiding van het vruchtbeginsel. Beide delen van de vrucht bevatten een zwart gekleurd zaad.

Eryngium plenum L.

A bloeiwijze; B blad onder aan de plant; C ontluikende bloem; D bloem in mannelijk stadium; E meeldraad uit ontluikende bloem; F stuifmeelkorrel (equatoriaal); G stampers; H splitvrucht; I deel van vrucht; J zaad.